

Statistiek van de allochtone
gemeenschappen in Amsterdam: een pilot

Memorandum nr. 331

december 2004

Jolanda Massaar- Remmerswaal
dr. Moniek Steggerda

KASKI
onderzoek en advies over religie en samenleving

Toernooiveld 5
6525 ED Nijmegen
Postbus 6656
6503 GD Nijmegen
tel. (024) 365 35 31
fax (024) 365 34 85
www.ru.nl/kaski
info@kaski.ru.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Werkwijze.....	5
3	Resultaten.....	7
3.1	Ledenregistratie.....	7
3.2	Sacramentenbediening.....	8
3.3	Kerkbezoek in het weekend en met Pasen.....	9
3.4	Financiële deelname	11
4	Samenvatting en conclusies	12
4.1	Samenvatting van de resultaten.....	12
4.2	Conclusies.....	12
4.3	Discussie	14
4.4	Aanbevelingen.....	15
	Bijlagen.....	16

1 Inleiding

Het KASKI heeft in het kader van de parochiestatistiek een pilot (een beperkt proefonderzoek) uitgevoerd onder de allochtone gemeenschappen in Amsterdam. Het ging hierbij om het verzamelen van kerkelijke cijfers zoals het aantal leden, het aantal sacramenten en het kerkbezoek. Deze pilot is uitgevoerd om te onderzoeken of het mogelijk is om vanaf 2005 in de parochiestatistiek ook de cijfers van de allochtone gemeenschappen op te nemen. De parochiestatistiek is tot nu toe gebaseerd op de territoriale parochies in Nederland. De gegevens van de allochtone gemeenschappen in Nederland worden daar tot op heden niet in opgenomen.

Achtergrond

Wat zijn allochtone gemeenschappen? Allochtone gemeenschappen zijn niet territoriaal gebonden gemeenschappen, die georganiseerd zijn rond taal of cultuur. Kerkelijk gezien behoren deze gemeenschappen tot het categoriale pastoraat: het zijn dus gemeenschappen zonder eigen parochiegebied. Er zijn echter een aantal redenen waarom het wenselijk zou zijn om de kerkelijke cijfers van allochtone gemeenschappen op te nemen in de ‘gewone’ parochiestatistiek.

- Hoewel het 30 jaar geleden ging om kleine groepen allochtonen, die vanuit het Middellandse-Zeegebied of vanuit de voormalige koloniën naar Nederland kwamen, is het aantal allochtone gemeenschappen met de komst van steeds nieuwe groepen, aanzienlijk gegroeid. Het gaat hierbij om katholieken die vaak als vluchteling in Nederland terecht zijn gekomen vanuit onder andere: Zuid en Midden Amerika, Vietnam, Irak, Afrika, Filippijnen. Maar ook Oost-Europese groepen zijn vertegenwoordigd, zoals de Polen, de Kroaten en de Hongaren. Daarnaast is door een toenemende migratie binnen de EU het aantal Europeanen dat tijdelijk in Nederland woont toegenomen: zij bezoeken tijdelijk een Engelssprekende, Franssprekende of Duitssprekende gemeenschap. De allochtone gemeenschappen zijn vooral gevestigd in de Randstad. Door afname van het kerkbezoek van de autochtone parochianen, is een situatie ontstaan waarin het aantal kerkgangers van de allochtone gemeenschappen in de grote steden een substantieel deel vormt van het totaal aantal kerkgangers in die steden. Daarom is het van belang om hier inzicht in te krijgen.

- De allochtone gemeenschappen zijn landelijk georganiseerd in Cura Migratorum¹, voorheen: allochtonenzorg. De bisschoppen hebben echter besloten dat de allochtone gemeenschappen op korte termijn zo veel mogelijk ondergebracht dienen te worden in de bisdommen. Tegelijkertijd vinden er binnen de bisdommen grote herstructureringen plaats: in het bijzonder fusies van parochies en incidenteel ook kerksluitingen. Het is daarom van belang dat de bisdommen een goed inzicht hebben in de aard en de omvang van allochtone gemeenschappen die deel uitmaken van hun bisdom en die gebruik maken van de kerkgebouwen.

Probleemstelling

Voor het onderzoek is een pilot uitgezet in de allochtone gemeenschappen in Amsterdam om een overzicht te krijgen van de kerkelijke cijfers van de allochtone gemeenschappen in Amsterdam. De volgende onderzoeksvragen stonden daarbij centraal:

1. op welke manier kunnen allochtone gemeenschappen het best benaderd worden: door direct de gemeenschap aan te schrijven of door de territoriale parochie aan te schrijven van wie kerkruimte wordt gehuurd met de vraag om het formulier door te geven aan de allochtone gemeenschap;
2. is het mogelijk om in allochtone gemeenschappen bruikbare informatie te verzamelen op het gebied van de parochiestatistiek;
3. in hoeverre gaat het daarbij om informatie die niet door middel van de parochiestatistiek van de territoriale parochies wordt verkregen en die dus, zonder gevaar voor dubbeltellingen, kan worden opgenomen in de landelijke kerncijfers.

Op basis van de resultaten van de pilot zal worden besloten of in de toekomst alle allochtone gemeenschappen zullen worden aangeschreven in het kader van de parochiestatistiek.

In hoofdstuk 2 komen werkwijze en respons aan de orde en in hoofdstuk 3 komen de resultaten van het pilot aan de orde. Het memorandum wordt in hoofdstuk 4 afgesloten met een conclusie en aanbevelingen.

---

¹ Zie: Berry van Oers: 25 jaar Cura Migratorum, Den Bosch 2001

2 Werkwijze

Bij het KASKI waren op 1 januari 2004 tien allochtone gemeenschappen in Amsterdam bekend. Daar er een vermoeden was dat er ook kleine allochtone gemeenschappen gebruik maakten van de kerkgelegenheden van territoriale parochies in Amsterdam die bij het KASKI niet bekend waren, zijn voor de pilot twee manieren gebruikt om de allochtone gemeenschappen te bereiken. De tien allochtone gemeenschappen die bekend waren zijn rechtstreeks aangeschreven. Acht van deze gemeenschappen hebben hierop gerepsondeerd. Verder zijn alle 24 territoriale parochies in Amsterdam benaderd met het verzoek de allochtone gemeenschappen die gebruik maken van de kerkruimten in de territoriale parochie, te vragen het statistiekformulier voor de allochtone gemeenschap in te vullen. Hierop is één reactie gekomen. Totaal zijn van negen allochtone gemeenschappen gegevens ontvangen. Onlangs ontvingen wij van Cura Migratorum een recente lijst van 16 allochtone gemeenschappen in Amsterdam (zie bijlage). Hieruit bleek dat wij een aantal kleine gemeenschappen niet hebben bereikt. Alle grote allochtone gemeenschappen in Amsterdam zijn in dit onderzoek echter wel opgenomen.

Voor de ontwikkeling van het statistiekformulier van allochtone gemeenschappen is gebruik gemaakt van het statistiekformulier van de territoriale parochies. Het formulier is zo min mogelijk aangepast, zodat vergelijking met de territoriale parochies mogelijk is. Er zijn extra vragen opgenomen betreffende de kerkrechtelijke status, de schatting en registratie van leden en het aantal vieringen en diensten van de allochtone gemeenschap. Deze extra vragen kunnen de situatie van de allochtone gemeenschappen duidelijker maken.

Tabel 2.1 geeft een overzicht van de negen allochtone gemeenschappen die gerepsondeerd hebben.

tabel 2.1 Taalgroep, kerkelijke status en naam van de kerk waar de kerkdiensten worden gehouden, per gemeenschap

<i>parochie</i>	<i>kerk waar de kerkdiensten worden gehouden</i>	<i>taalgroep</i>	<i>kerkelijke status</i>
Poolse Katholieke Missie	H. Pius X-kerk	Pools	cappelanus
Missione Cattolica Italiana	De Goede Herderkerk	Italiaans	quasiparochie
R.K. Pastoraat Surinamers	O.L. Vrouwekerk	Nederlands	cappelanus
Maria Moeder van Alle Volkeren	Begijnhof	Frans	quasiparochie
Parish of the Blessed Trinity	H. Familiekerk	Engels	quasiparochie
San Nicolas	Nicolaaskerk	Spaans	quasiparochie
ALM De Nossa Senhora de Fatima	H. Fatimakerk	Portugees	quasiparochie
All Saints parish/Afrikahuis	Afrika Huis	Engels	cappelanus
El Shaddai	H. Fr. v. Asissiëkerk	Filippijns	-

Van de negen allochtone gemeenschappen gebruiken acht gemeenschappen de kerkruimten van territoriale parochies.

In de 'Modellen voor de structurering van allochtone geloofsgemeenschappen' (Regelingen R.-K. Kerkgenootschap in Nederland nr.10, Utrecht 1993) worden drie typen allochtone gemeenschappen onderscheiden, te weten:

- a parochia personalis (personele parochie);
- b missio cum cura animarum (quasi parochie);
- c benoeming van een cappelanus (priester), zonder personele parochie of missio.

De eerste twee lijken voor wat betreft de rechten en plichten sterk op territoriale parochies. Bij de derde vorm worden bepaalde rechten (dopen, huwelijk inzeggen, verrichten van uitvaarten, daden van bijzondere financiële betekenis) apart gegeven aan de dienstdoende priester. Bij het derde type dient men afschriften van doop, huwelijk en uitvaart te sturen aan de pastoor van de betreffende territoriale parochie. De personele parochie en de quasi parochie hebben daarvoor eigen registers.

Van de onderzochte gemeenschappen zijn vijf gemeenschappen een quasi parochie en drie gemeenschappen cappelanus. Eén gemeenschap heeft de kerkrechtelijke status niet opgegeven.

3 Resultaten

3.1 Ledenregistratie

Het totale aantal leden is volgens een schatting van de negen allochtone gemeenschappen 31.441. De registratie van de leden is onvolledig. Slechts drie gemeenschappen voeren een volledige registratie, dit zijn de Poolse Katholieke Missie, Missione Cattolica Italiana en de Maria Moeder van Alle Volkeren.

tabel 3.1 Aantal leden per gemeenschap per 1 januari 2004

<i>parochie</i>	<i>aantal</i>
Poolse Katholieke Missie	613
Missione Cattolica Italiana	829
R.K. Pastoraat Surinamers	*15.000
Maria Moeder van Alle Volkeren	276
Parish of the Blessed Trinity	*853
San Nicolas	*7.500
ALM De Nossa Senhora de Fatima	*5.800
All Saints parish/Afrikahuis	*370
El Shaddai	*200
totaal	31.441

* schatting

De gemeenschappen Parish of the Blessed Trinity, All Saints Church en El Shaddai hebben geen volledige registratie en hebben een deel van het opgegeven aantal leden geschat. De overige drie gemeenschappen hebben geen ledenregistratie en hebben het totale aantal leden geschat.

Van de 31.441 geschatte aantal leden, staan er 2.418 daadwerkelijk als lid bij de gemeenschappen geregistreerd. Volgens de gemeenschappen staan naar schatting 1.720 leden ingeschreven bij territoriale parochies. Een aantal gemeenschappen heeft deze leden ook zelf geregistreerd, maar er zijn ook gemeenschappen die zelf geen ledenregistratie bijhouden, maar wel een schatting van het aantal leden opgeven dat ingeschreven staat bij territoriale parochies.

Zeven gemeenschappen geven een geschat aantal leden op dat ook bij territoriale parochies staat ingeschreven. Met name de Poolse Katholieke Missie, Missione Cattolica Italiana, R.K. parochie Surinamers en de A.L.M. De Nossa Senhora de Fatima geven hiervan aantallen op. Vanwege het gevaar voor dubbeltellingen

kunnen we dus het aantal leden van de allochtone gemeenschappen niet zonder meer optellen bij het aantal territoriale leden.

3.2 Sacramentenbediening

In de negen gemeenschappen werden in totaal 177 kinderen gedoopt. 153 Gedoopte kinderen waren jonger dan 7 jaar. Omdat men in een cappelanus formeel geen doopboeken bij kan houden (zie p.6), gaan we er van uit dat de sacramenten in een cappelanus ook bij een territoriale parochie worden geregistreerd. De personele of quasi-parochie kunnen kerkrechtelijk gezien doopboeken bijhouden en aangenomen wordt dat zij de dopen in de eigen gemeenschap registreren. Van de kinderdopen vonden er 94 in personele of quasi-parochies plaats en 83 in een cappelanus. Het totaal aantal dopen in Amsterdam is het aantal dopen in de territoriale parochies (waarbij opgenomen zijn het aantal dopen in cappelanus gemeenschappen) plus het aantal dopen in personele en quasi-parochies. Dit betekent dat naar schatting 26% van de kinderdopen in Amsterdam plaats vindt in een allochtone gemeenschap.²

tabel 3.2 Sacramentenbediening in de allochtone gemeenschappen en territoriale parochies in Amsterdam in het jaar 2003

<i>sacrament</i>	<i>allochtone gemeenschappen Amsterdam</i>	<i>territoriale parochies Amsterdam</i>
doop kinderen 0 t/m 6 jaar	153	506
doop kinderen 7 t/m 17 jaar	24	71
doop volwassenen	17	33
toetredingen	45	52
eerste communicanten	92	296
vormsels	79	109
huwelijken	52	108
waarvan gemengde huwelijken	28	51
overledenen	42	612
uitvaarten	34	476

In 2003 hebben 92 personen de eerste communie en 79 personen het sacrament van het vormsel ontvangen in de allochtone gemeenschappen. Er waren in deze gemeenschappen 45 personen tot de rooms-katholieke kerk toetreden. Aan 17

² Om dubbeltellingen te voorkomen en te weten welk aandeel van de dopen in een allochtone gemeenschap plaatsvindt, trekken we eerste 83 (dopen in een cappelanus) af van 577 en komen daarmee op 494 dopen in territoriale parochies en 177 dopen in allochtone gemeenschappen.

van hen is het doopsel toegediend, de overige 28 toegetreden zijn al eerder gedoopt. Van de 52 gesloten huwelijken waren er 28 (53,8%) gemengd. Hoewel voorbereiding van het huwelijk meestal in Nederland plaatsvindt, wordt het huwelijk vaak in het land van herkomst voltrokken.

34 Personen hebben een katholieke kerkelijke uitvaart gekregen, waarna er 23 (67,6%) zijn begraven en 11 (32,4%) zijn gecremeerd.

Alhoewel niet systematisch onderzocht, zijn er aanwijzingen dat in de personele en quasi parochies de sacramenten worden geregistreerd in de eigen gemeenschap en in de cappelanussen in de territoriale parochie waarvan men de kerkruimte huurt. In toekomstige onderzoeken zal systematisch moeten worden gevraagd waar de sacramenten worden geregistreerd. Dit om dubbeltellingen te voorkomen.

3.3 Kerkbezoek in het weekend en met Pasen

Het totale aantal kerkgangers in de twee telweekenden in maart 2004 bedroeg 4.969. Dat is gemiddeld 2.485 per weekend. Deze kerkgangers zijn niet opgegeven door de territoriale parochies. De grootste aantallen kerkgangers treffen wij aan bij de Poolse Katholieke Missie, Parish of the Blessed Trinity en San Nicolas met respectievelijk 492, 575 en 530 kerkgangers per weekend. In de negen gemeenschappen worden 44 vieringen per maand gegeven, dat zijn 11 vieringen per weekend.

tabel 3.3 Gemiddeld kerkbezoek per weekend, aantal vieringen per maand en het kerkbezoek met Pasen in 2004

<i>geloofsgemeenschap</i>	<i>gemiddeld kerkbezoek per weekend</i>	<i>*aantal vieringen per maand</i>	<i>Pasen</i>
Poolse Katholieke Missie	492	4	754
Missione Cattolica Italiana	41	4	0
R.K. Pastoraat Surinamers	169	4	315
Maria Moeder van Alle Volkeren	108	4	236
Parish of the Blessed Trinity	575	8	1.392
San Nicolas	530	4	800
ALM De Nossa Senhora de Fatima	180	4	250
All Saints parish	200	8	500
El Shaddai	190	4	215
totaal	2.485	44	4.462

* Bron: Cura Migratorum

Het aantal kerkgangers met Pasen 2004 bedroeg 4.462, dit is 1,8 keer zo veel als in een gewoon weekend. In de territoriale parochies was het aantal kerkgangers met Pasen 2004 2,4 keer zo veel als in een gewoon weekend.

tabel 3.4 Aantal kerkgangers en vieringen per weekend, naar type viering in de allochtone gemeenschappen en territoriale parochies in Amsterdam en in Nederland

	<i>allochtone gemeenschappen Amsterdam</i>		<i>territoriale parochies Amsterdam</i>		<i>territoriale parochies Nederland</i>	
	<i>abs.</i>	<i>%</i>	<i>abs.</i>	<i>%</i>	<i>abs.</i>	<i>%</i>
eucharistieviering						
aantal kerkgangers	1.935	78	4.422	67	247.350	64
aantal vieringen	10	87	52,5	73	2.045	64
woord en communiedienst						
aantal kerkgangers	20	1	484	7	55.025	14
aantal vieringen	0,5	4	4,5	6	590	18
woorddienst						
aantal kerkgangers	0	0	13	0	3.850	1
aantal vieringen	0	0	1	1	56	2
anders/onbekend						
aantal kerkgangers	530	21	1.729	26	79.450	21
aantal vieringen	1	9	14,5	20	500	16
totaal						
aantal kerkgangers	2.485	100	6.648	100	385.675	100
aantal vieringen	11,5	100	72,5	100	3.191	100

Tabel 3.4 geeft een overzicht van het aantal kerkgangers en vieringen, naar type viering in de negen allochtone gemeenschappen, alle territoriale parochies in Amsterdam en in alle territoriale parochies in Nederland. Het totale aantal kerkgangers per weekend in de territoriale parochies en de negen allochtone gemeenschappen in Amsterdam is 9.133. Hiervan bezochten 6.648 (73%) kerkgangers de vieringen in de territoriale parochies en 2.485 (27%) kerkgangers de vieringen in de negen allochtone gemeenschappen.

In de negen allochtone gemeenschappen waren er gemiddeld 11,5 vieringen en diensten per weekend. Dit is een onderschatting van het totale aantal vieringen en diensten in alle allochtone gemeenschappen in Amsterdam, daar we niet de gegevens van alle allochtone gemeenschappen hebben ontvangen. Van de 11,5 vieringen en diensten waren er 10 eucharistievieringen in een weekend en één woord en communiedienst in twee weken. Van één dienst is geen nadere aanduiding gegeven. Een eucharistieviering wordt gemiddeld door 194

personen bezocht. In de territoriale parochies in Amsterdam bedroeg dit aantal 84 en in de territoriale parochies in heel Nederland 121.

Het aandeel eucharistievieringen (87%) is in allochtone gemeenschappen in Amsterdam veel hoger dan in de territoriale parochies in Amsterdam (73%) en heel Nederland (64%). Dit komt mede doordat allochtone gemeenschappen in de meeste gevallen door priesters in plaats van pastoraal werk(st)ers worden geleid. Dit hoge aandeel eucharistievieringen in allochtone gemeenschappen komt wellicht ook omdat de eucharistieviering voor allochtonen relatief belangrijker is dan voor autochtonen.

3.4 Financiële deelname

Aan de gemeenschappen is gevraagd of de gemeenschap in 2003 meedeed aan Actie Kerkbalans. Twee gemeenschappen gaven aan hieraan mee te doen. Verder hielden vijf gemeenschappen in 2003 één of meer andere acties voor financiële bijdragen dan de Actie Kerkbalans, waarvan één gemeenschap ook meedeed aan Actie Kerkbalans. In drie gemeenschappen doet men geen van beide, noch de Actie Kerkbalans, noch een andere actie.

4 Samenvatting en conclusies

4.1 Samenvatting van de resultaten

Van de 31.441 geschatte leden in de negen gemeenschappen, staan er maar 2.418 daadwerkelijk als lid bij de allochtone gemeenschappen geregistreerd. Naar schatting staan 1.720 personen geregistreerd bij de territoriale parochies. Slechts drie gemeenschappen voeren een volledige registratie van leden. In een aantal allochtone gemeenschappen is er veel verloop onder de leden. Dit komt mede door de EU waardoor er veel mensen zijn die kort in Nederland verblijven zoals studenten, stagiaires en vertegenwoordigers uit de EU.

De gemeenschap San Nicolas geeft aan geen administratie van leden te voeren omdat “velen niet vast zijn in Nederland”. Verder worden katholieke illegalen niet geregistreerd omdat ze vanwege hun illegale status dit niet wensen. In de negen gemeenschappen werden in totaal 177 kinderen gedoopt, hebben 92 personen de eerste communie en 79 personen het sacrament van het vormsel ontvangen. Er werden 52 huwelijken gesloten en 34 personen ontvingen een kerkelijke uitvaart.

Het totale aantal kerkgangers per weekend in de territoriale parochies en de negen allochtone gemeenschappen in Amsterdam is 9.133. Hiervan bezochten 6.648 (73%) kerkgangers de vieringen van de territoriale parochies en 2.485 (27%) kerkgangers de vieringen van de negen allochtone gemeenschappen. Het aantal kerkgangers met Pasen 2004 bedroeg 4.462, dit is 1,8 keer zo veel als in een gewoon weekend. Er waren gemiddeld 11,5 vieringen en diensten per weekend, 87% hiervan was een eucharistieviering.

4.2 Conclusies

Op basis van de resultaten kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

1. Het KASKI heeft in de pilot twee manieren gebruikt om allochtone gemeenschappen te bereiken. De ene methode: het direct aanschrijven van de gemeenschappen, leverde een goede respons op. De andere methode: het via de territoriale parochies opsporen van allochtone gemeenschappen, leverde een slechte respons op. Blijkbaar is de communicatie tussen territoriale en allochtone gemeenschappen (nog) niet zo goed dat dergelijke informatie wordt uitgewisseld. Het voornemen bestaat om vanaf 2005 allochtone gemeenschappen alleen nog te benaderen door hen direct aan te schrijven.

2. De pilot leverde geen bruikbare informatie op van het aantal leden, maar wel van het kerkbezoek en het aantal sacramenten in allochtone gemeenschappen. We lichten dit hieronder toe. Uit de pilot blijkt dat de registratie van de leden van allochtone gemeenschappen onvolledig is. Hiervoor zijn meerdere oorzaken aan te geven. De gemeenschappen hebben geen eigen parochiegebied en het aantal parochianen is niet eenvoudig vast te stellen, binnen sommige gemeenschappen is het verloop groot en sommige gemeenschappen hebben te maken met aanzienlijke aantallen illegalen die liever niet worden geregistreerd. Hierbij moet worden opgemerkt dat alle r.-k. leden in Nederland, en dus in principe ook degenen die kerken in een allochtone gemeenschap, door de SILA (Stichting Interkerkelijke Ledenadministratie) worden geregistreerd en wel in het parochiegebied waar zij wonen. Echter, lang niet alle allochtone katholieken verblijven hier legaal of zijn bij een territoriale parochie aangemeld. Daarom is het van belang dat allochtone gemeenschappen beter hun leden gaan registreren. Een eventuele registratie bij de SILA zal echter niet alle problemen oplossen. Registratie gebeurt namelijk als volgt: alle postcodes in Nederland zijn verdeeld naar territoriale parochies. Allochtone gemeenschappen hebben zelf geen parochiegebied. Indien de gegevens van allochtone gemeenschappen aan de SILA worden doorgegeven, zal dus niet bekend zijn welke parochianen bij allochtone gemeenschappen horen. De gegevens van deze parochianen worden opgenomen bij een territoriale parochie. Deze territoriale parochie ontvangt vervolgens de wijzigingen in geboorte, huwelijk, verhuizing, et cetera. Een registratie bij de SILA als 'voorkeurslid' is wel mogelijk, maar in het huidige systeem is het vervolgens niet mogelijk deze aantallen te tellen (aldus de heer S. van der Steen; SILA, 18 oktober 2004). Het nut van SILA - registratie is voor allochtone gemeenschappen hierdoor beperkt. Wel wordt aan de gemeenschappen aangeraden zelf een beter intern systeem van registratie aan te leggen. De registratie van de sacramenten is goed en vindt voor het grootste deel uitsluitend in de allochtone gemeenschappen plaats. Ook kregen we via de pilot inzicht in het aantal kerkgangers per viering en per weekend. Het aantal sacramenten en het kerkbezoek in de allochtone gemeenschappen kan dus prima in het kader van de parochiestatistiek worden verzameld.
3. Ten slotte een antwoord op de onderzoeksvraag in hoeverre het hier gaat om informatie die niet via de territoriale parochies wordt verzameld en die dus zonder gevaar voor dubbeltellingen kan worden opgenomen in de jaarlijkse kerncijfers. Cijfers over het aantal leden van de gemeenschappen zijn onvolledig en onbetrouwbaar. Voorzover het aantal leden wel systematisch wordt bijgehouden, bestaat de kans dat deze leden ook al via de SILA-registratie in territoriale parochies zijn meegeteld in de kerncijfers. Opname van het aantal leden in de kerncijfers wordt dus niet aanbevolen. Wel kan het aantal kerk-

gangers en het (grootste deel van het) aantal sacramenten in allochtone gemeenschappen worden opgenomen in de kerncijfers zonder gevaar voor dubbelstellingen. Om erachter te komen waar de sacramenten werden geregistreerd zijn alle responderende gemeenschappen achteraf aangeschreven met de vraag waar de sacramenten werden ingeschreven. Gebleken is dat bij de personele en quasi-parochies de sacramenten overwegend zelf worden bijgehouden en geregistreerd. Opname van de gegevens van allochtone gemeenschappen in de parochiestatistiek op het gebied van sacramenten en kerkbezoek vormen dus een waardevolle aanvulling op de bestaande cijfers. Zo blijkt dat in Amsterdam 26% van het aantal dopen en 27% van het kerkbezoek plaatsvindt in allochtone gemeenschappen. Opname van deze cijfers in de kerkelijke statistiek vergroot de betrouwbaarheid van de kerkelijke cijfers van Amsterdam. Een dergelijke trend verwachten we ook voor de steden Rotterdam en Den Haag.

4.3 Discussie

Het geheel overziend kan geconcludeerd worden dat de pilot een succes was. De respons was goed en de informatie die het onderzoek opleverde was aanvullend op de gewone parochiestatistiek. Het gebruikte statistiekformulier, dat zoveel mogelijk leek op het 'gewone' formulier, maar dat waar nodig was aangepast, voldeed op grote lijnen. Ondanks het succes van de pilot zijn een aantal zaken voor verbetering vatbaar. De volgende aanpassingen worden voorgesteld.

- Het KASKI zou gebruik kunnen maken van recent bijgewerkte adressenbestanden van Cura Migratorum om de gemeenschappen te bereiken. Achteraf bleek dat het KASKI niet bekend was met een aantal (kleine) gemeenschappen die wel bekend waren bij Cura Migratorum.
- Op het statistiek formulier was blijkbaar de vraag naar 'het aantal vieringen per maand' slecht zichtbaar: de respons op deze vraag was onvoldoende. Dit is wel een belangrijk gegeven voor allochtone gemeenschappen. Om dit op te lossen is in deze pilot gebruik gemaakt van de interne gegevens van Cura Migratorum. In de lay-out van het statistiekformulier zal hier volgend jaar aandacht aan worden besteed.
- Opgenomen dient te worden een vraag naar de taalgroep. Dit omdat uit de naam van de gemeenschap niet altijd is op te maken om welke taalgroep het gaat.
- Opgenomen dient te worden een vraag waar de registratie van de sacramenten plaatsvindt: in de allochtone gemeenschap of in de territoriale parochie. Dit om dubbelstellingen te voorkomen. In de onderhavige pilot is deze informatie achteraf verzameld.

4.4 Aanbevelingen

Het KASKI raadt de Bisschoppenconferentie aan om vanaf 2005 in de kerkelijke statistiek de gegevens van alle (substantiële) allochtone gemeenschappen in de Nederlandse kerkprovincie op te nemen. Specifiek wordt het volgende voorgesteld.

1. Het kerkbezoek en het aantal sacramenten (voorzover niet geregistreerd bij de territoriale parochies) van de allochtone gemeenschappen opnemen in de kerncijfers die jaarlijks worden verzameld. Het belang van opname van kerkgang en sacramenten in de kerncijfers is dat de betrouwbaarheid van de kerncijfers als geheel wordt vergroot en dat inzicht wordt geboden welk deel van de sacramenten en de kerkgang in allochtone gemeenschappen plaats vindt.
2. De kerncijfers van de allochtone gemeenschappen vermelden in de overzichten die naar de bisdommen en dekenaten worden verzonden. Dit omdat de bisdommen in de naaste toekomst zorg zullen moeten dragen voor de allochtone gemeenschappen en daarom baat hebben bij een goed overzicht van deze gemeenschappen.
3. Indien gewenst kunnen er voor de drie grote steden aparte notities worden gemaakt; we denken dan aan Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. In deze steden zijn grote allochtone gemeenschappen en het kerkbezoek in deze gemeenschappen zal een substantieel deel uitmaken van het totale kerkbezoek in de steden. Ook is het wenselijk dat er binnen de grote steden zicht is op het gebruik van kerken door de allochtone gemeenschappen.
4. De vijfjaarlijkse statistiek van de allochtone gemeenschappen waarvan de cijfers tot nu toe in 1995 en 2000 zijn verzameld, voortzetten. In de vijfjaarlijkse statistiek van de allochtone gemeenschappen wordt een uitgebreider beeld geschetst van de allochtone gemeenschappen dan in de kerncijfers die elk jaar worden verzameld, namelijk:
  - a. inventarisatie van het aantal parochies met vermelding van taalgroep en geografisch gebied;
  - b. leeftijd van de leden;
  - c. gebruikte accommodaties met aantallen zitplaatsen;
  - d. kader en vrijwilligers;
  - e. formatie priesters en pastoraal werkers;
  - f. soorten en aantallen activiteiten.Daarnaast kunnen in de vijfjaarlijkse tellingen de kerncijfers worden opgenomen van de afgelopen vijf jaren. Hiermee kunnen tendensen worden getoond en prognoses worden berekend.
5. Het KASKI zou in overleg kunnen treden met de SILA om na te gaan wat de mogelijkheden zijn om tot een betere registratie te komen van leden van allochtone gemeenschappen, b.v als voorkeurslid.

Bijlagen